

FÜLÖP ORSOLYA¹**In memoriam Apáczai Kiadó**

Az oktatáspolitikai időszakoként változik, más-más irányba próbálják terelni a tanítók, tanárok szellemiségét, tudását. A rendszerváltás után egyre több tankönyvkiadó jelent meg, melyek egyike az Apáczai Kiadó volt. Véleményem szerint a Kiadó olyan komplex módon látta el az oktatás támogatását, mellyel a felnövekvő generációkat és az őket tanító pedagógusokat az adott oktatási rendszernek megfelelően szolgálta ki, ezzel folyamatosan biztosítva mind az egyén, mind az intézmények szakmai, innovatív fejlődését, megújulását. Tanulmányomban szeretnék a Kiadó tevékenységéről tényfeltáró, átfogó képet adni. A Magyarországon működő tankönyvkiadók közül ez volt az egyetlen, amely 2014 májusáig magyar magántulajdonú cégként tudott működni. Eltelt az első tanév az „Apáczai kiadó nélkül”, a tankönyvpiac radikális változásokon ment keresztül, de tankönyvírói, kollégái ma is jelen vannak, szerves részét képezik az Oktatási Hivatalnak.

1. A Kiadó alapítása, bemutatása

Az Apáczai Kiadó 1990. május 10-én családi vállalkozásként indult, majd néhány év alatt Magyarország legnagyobb magán-tankönyvkiadója² lett. Esztergályos Jenő a nyolcvanas években párhuzamosan végezte a könyvkiadást pedagógusi munkájával, majd 1990-re döntött úgy, hogy csak a könyvkiadással kíván foglalkozni.

Alapításkor fő profilját a segédanyagok, tankönyv-kiegészítők alkották, ami azonban hamarosan megváltozott. A nyolcvanas években magánkiadásban megjelent könyvek (néhány példa: *Oktatójátékok kisiskolásoknak, Ajánló bibliográfia tanítók számára, Fogalmazás feladatgyűjtemény, Szókereső és szófejtő, Varázskendő...*) megalapozták Esztergályos Jenő nevét és egyben a kiadó jövőjét.

A kiadó vezetője – nagyrészt a több mint három évtizedes pedagógusi tapasztalatainak köszönhetően – nagyon jól ráérezett arra, hogy mire van szüksége a pedagógusoknak és a kisiskolásoknak. Első nagy sikert (1991–1992) az *Én matematikám* tankönyvcsalád, majd a *Hétszínvarázs, Hétszínvirág, Hétszínvilág* alsó tagozatos olvasókönyvek hozták, melyek 70–80 ezer darabbal jöttek le. Az egykönyves időszak végén a tanítók, tanárok minden lehetőséget megragadtak, hogy színesebbé, változatosabbá tegyék óráikat. A kiadó által tartott tankönyvbemutatók és bemutató tanítások pedig segítettek a könyv kiválasztásában és annak

¹szakmai tanár, Szombathelyi Műszaki Szakképzési Centrum Eötvös Loránd Szakképző Iskolája, fuloporsolya72@freemail.hu

² 2014 májusában az állam megvásárolta.

leghatékonyabb használatában. A könyveket, munkafüzeteket, segédleteket kivétel nélkül nagy tapasztalattal rendelkező tanítók, tanárok írták; formájuk, kivitelük egyedi, így olyan munkák születtek, amiket a kollégák nagy örömmel fogadtak és szívesen használtak.

Az Apáczai Kiadó ars poeticája, amely honlapján is olvasható:

- Olyan könyvet kell készíteni, amibe beleszeret a gyermek.
- Olyan jó könyvet kell szerkeszteni, amelyből csak eredményesen lehet tanítani és jól lehet tanulni.
- Tankönyveinket elfogadható áron kínáljuk.

A Kiadó 1997-től folyamatosan bővülő bázisiskolai³ rendszerrel rendelkezett. Több mint 800 bázisiskolával büszkélkedhetett, melyekben alsó tagozaton 67%-ban, felső tagozaton 34%-ban tanítottak a Kiadó könyveiből⁴. A 2000-es évtől a pedagógusok munkáját számtalan továbbképzéssel, pályázati lehetőségekkel és díjakkal is segítette a „pedagógusbarát tankönyvkiadó”.

Az Apáczai Kiadó számára a tankönyvkészítés jóval többet jelentett pusztán üzleti vállalkozásnál. Nagyon komolyan vették felelősségüket a fiatalok taníttatásában, hiszen a tudásról, a tanulásról az ő könyveikből szerezték első élményeiket a gyerekek. Ahhoz, hogy egy kiadvány sikeres legyen, nemcsak jól kellett megírni, hanem folyamatosan gondozni is kellett. Ezt a szerzőkkel kötött megállapodásokkal biztosította a Kiadó, mely szerint nemcsak joguk, hanem kötelességük is volt könyveiket átdolgozni, frissíteni (Esztergályos, 2014).

A Kiadó célja volt minden felmerülő igény kielégítése, ezért a kiadványok, termékek, pályázatok mellett a 2000-es évek elejétől nagy hangsúlyt fektetett a pedagógusok képzésére is.

A budapesti központ 2000-ben nyitotta meg kapuit, mely épület több funkciót is szolgált. Itt egy helyen volt megtalálható a könyvesbolt, a könyvtár, valamint a színvonalas rendezvények megtartására alkalmas díszterem. Ez a szakmai és kulturális centrum, mely rendelkezésre állt más társaságok, cégek rendezvényeinek kiszolgálására is, méltán képviselte az Apáczai Kiadót.

A könyvesboltban a kiadó által forgalmazott taneszközök, tankönyvek teljes választéka megtalálható volt, melyekből a pedagógus kollégák 10% kedvezménnyel vásárolhattak. A kínálatot színesítették még a szépirodalmi könyvek, kötelező olvasmányok, ismeretterjesztő művek, szótárak, a tanulást, oktatást segítő egyéb kiadványok.

³A magántulajdon megszűnésével elvesztette jelentőségét

⁴ 2013-as adat.

Az olvasóhelyekkel felszerelt – olvasóteremként működő – könyvtár elsősorban a pedagógusok munkáját segítő kiadványokat kínált.

A nagyterem – amely 190 fő befogadására volt alkalmas – tanulmányi versenyek, díjátadók, megemlékezések, képzések, előadások, reprezentatív rendezvények, konferenciák megrendezésének helyszínéül szolgált. További három kisebb előadóterem – 40, 30 és 20 személyes – állt még a látogatók rendelkezésére.

A kiadó, amíg tehetette, a tankönyvek terjesztését sem bízta másra. Ez részben saját ideológiájához társult, miszerint a személyes kapcsolat, benyomás az elsődleges, és megalapozza, biztosíthatja a hosszú távú együttműködést. Másrészt üzletpolitikai szempontból szükségszerű megoldás volt, az *ars poetica* hármasságát szem előtt tartva, így tudta a kiadó olcsóbban kínálni könyveit. Először a munkaközösség-vezetőknek küldött mintapéldányt, akik összegyűjtötték a rendelést, majd az igazgatóhelyettesek, iskolatitkárok is részt vettek a terjesztésben, melyért tiszteletpléddal, kedvezményt vagy jutalékot kaptak.

Egyértelmű, hogy a pedagógusokra támaszkodott, akiknek a munkájáért nem volt hálátlan.

Később minden iskola kapott tájékoztatót és megrendelőlapot. Ezen kívül a pedagógiai folyóiratokban – a *Tanító*, a *Köznevelés*, és később a saját újságjában is – jelentek meg hirdetések, tájékoztatók, riportok a kiadványokról.

A tankönyvi ügyintézőket, akik a gépi adatrögzítést végezték, az első pillanattól kezdve közvetlenül el lehetett érni telefonon vagy e-mailben, a tankönyvbemutatókon pedig személyesen.

1998-tól az országosan kiépített szakreferensi hálózat által a szakreferensek – megyénként egy, esetleg kettő fő, Budapesten négyen – tartották a kapcsolatot közvetlenül a pedagógus és a kiadó között. Tájékoztatták, segítették a kollégákat, megismertették és terjesztették a kiadó tankönyveit, taneszközeit. Feltárták az adott terület iskolaszervezetét, részt vettek a kiadó piackutatási tevékenységében, megismertették az új akciókat, pályázati lehetőségeket, kedvezményeket. Tehát a szakreferensek összefogták az adott területen folyó, a kiadóhoz kapcsolódó minden szakmai tevékenységet.⁵

A megrendeléseket 2014-ig terjesztőkön keresztül fogadta a kiadó. Ennek menetéről részletes leírást tartalmaztak a minden évben kiadott alsó és felső tagozatos tankönyv- és taneszközajánló tájékoztató füzetek.

A kiadó ismertsége, kedveltsége, fontossága 98,2%-os volt egy 1998-as tanulmány szerint (Karlovit, 1999). Az ügyvezető mindvégig a legfontosabb kapcsolattartási formának

⁵ 2014-ben a központi tankönyvjegyzék megjelenésével várható volt a szakreferensek szerepének változása.

tartotta a személyes beszélgetést, ahol a kiadványt a kollégák kezébe tudta adni, fel tudta venni a szemkontaktust a pedagógussal, és szinte a gondolataiban olvasott.

A pedagógusok megfelelő tájékoztatását a sokrétű piac és a mind nagyobb mennyiségben megjelenő tankönyvek is szükségessé tették. Ennek formái a 2000-es felmérés szerint az alábbi sorrendben határozhatók meg: kiadói tájékoztatók, tankönyvi adatbázis, tankönyvbemutató, szakmai továbbképzések, szaklapok, tankönyvbörze, MPI könyvtár, szolgáltató pontok (Imre, 2000).

Ennek eredményét szem előtt tartva folytatta kapcsolattartási tevékenységét a kiadó. Minden évben eljuttatta reklámkiadványát az iskolákba, melyekből a pedagógusok megismerhették a legújabb fejlesztéseket, átdolgozásokat, megrendelhették a kiadó bármely kiadványát.

A dolgozók létszáma évről évre emelkedett. Ez természetes, hisz a kiadott tankönyvek mennyisége, az iskolák száma növekedett, valamint egyre több feladatot vállalt a kiadó. Kezdetben két adatrögzítő, egy könyvelő és egy irodavezető látta el a feladatokat. 2014 májusában 48 fő dolgozott Celldömölkön és 28 fő a budapesti székházban.

Esztergályos Jenő volt a felelős szerkesztője minden kiadványnak, vagyis a kiadó összes könyvének, segédanyagaink, folyóiratoknak jogi felelőse és nyomdai megrendelője. Az alsós tankönyvek esetében a szakmai elbírálását is ő végezte.

A kiadó a magyar tankönyvkiadók közül elsőként csatlakozott az ISO 9001-es minőségbiztosítási rendszerhez. Ennek köszönhetően még nagyobb szervezethez és rendszerben végezték a munkafolyamatokat, valamint hatékonyságuk is növelhetőbbé vált.

Apáczai Csere János nevére azért esett az ügyvezető választása, mert az egyik legnagyobb magyar pedagógusnak tartotta, aki nemcsak szeretett volna, hanem meg is tette a magyar ifjúság segítését a XVII. században. A kiadó honlapján így hivatkozik a neves pedagógus szavaira: „...*azok közül, akik tanulmányaikban a magyar ifjúságot elő tudják segíteni, én a legkisebb, de azok közül, akik elő akarják segíteni, a legnagyobb vagyok*”⁶.

⁶ http://www.apaczai.hu/index.php/apaczai_kiado/bemutakozas/hu [2015.08.10.]

2. Kiadványok

Ebben a fejezetben a teljesség igénye nélkül szeretném ismertetni a tankönyveket, segédanyagokat, folyóiratokat. Kiemelném az ezekkel elért szakmai elismeréseket és piaci sikereket.

2.1 Tankönyvek

Milyen a jó tankönyv? „*Nem biztos, hogy erre a kérdésre pontos választ lehet adni*” (Pál, 2010, p. 11).

A kiadónak alapításkor 8, a következő évben 21, 1992-ben már 34 kiadott könyve volt. 1995-ben 43 minősített tankönyve és összesen 99 kiadványa volt. 1997-re már 119-re ugrott a kiadványok száma. A kiadó kiadványainak száma a 2000-es évre 157 tankönyv és kétszer ennyi kiadványt tett ki, 2014-ben pedig már 672 kiadványa volt a Kiadónak.

Első alkalommal az 1992/93-as tanévben szerepelt a tankönyvjegyzéken a 2–8. osztályos *Helyesírási gyakorlófüzettel*. Ekkor még a tankönyvírók elsősorban az alapító közeléből, jól ismert kollégák közül kerültek ki (pl: Nagy Márta, Devecseri László, Dörnyei László).

1992-ben jelent meg *Az én matematikám* 1–4. osztályosoknak, a *Hétszínvirág, Hétszínvilág* olvasókönyvek a 3–4. osztályosoknak.

A fenti három kiadványból az 1992/93-as tanévben a tanulók körülbelül kétharmada tanult.

Az 1994/95-ös tanévben alsó tagozaton már harminc tankönyvet jelentetett meg, majd a következő tanévben elkészültek kiadványai az 1–8. évfolyamokra is. Ezek a kiadványok mindvégig népszerűek voltak, és hasonlóan magas példányszámban fogytak.

2011-ben Frankfurtban a világ egyik legnagyobb Könyvkiállításán és Vásáron 110 ország 7500 kiállítója vett részt. 19 ország 51 tankönyvét nevezték be a Legjobb Európai Tankönyv Díj versenyére négy kategóriában: iskola-előkészítő, 7–11 évesig (alsó tagozat), 12 évestől (felső tagozat), interaktív tananyagok. Összesen 14 ország kapott díjat, köztük az Apáczai Kiadó *Az én matematikám* 2. évfolyamos tankönyvéért.

2012. év októberében második alkalommal is megkapta a Legjobb Európai Tankönyv Díjat az 1. évfolyamos *Az én matematikám* tankönyvéért.

Sikeres tankönyv a *Daloskönyvem* sorozat is az 1–8.osztályokban, melyek eladott darabszáma alsó és felső tagozaton 1996-ra elérte a közel nyolcvannyolcezer példányt. Folyamatosan készültek hozzá a CD-anyagok és interaktív tananyagok, melyekkel a pedagógus munká-

ját megkönnyítve játékosabbá, színesebb lehet a tanórákat varázsolni a tananyag feldolgozása közben.

1999-ben a kiadónak huszonnyolc olyan kiadványa volt alsó tagozaton, amely legalább hatvanezer példányban fogyott, míg felső tagozaton mindössze három.

A kiadók és kiadványok gyors bővülését jól szemlélteti néhány adatsor: a Minisztérium Tankönyvirodája által kiadott tankönyvjegyzék az 1993/94-es tanévben 552, az 1997/98-as tanévben 2480, kiadványt tartalmazott, az 1999/2000-es tanévben 4314 kiadvány szerepel rajta. Az egy tantárgyra jutó tankönyvek és segédkönyvek száma 10 és 20 között alakult évfolyamonként, a legnagyobb kínálat az 1., 5. és a 7. évfolyamon volt (Imre, 2000).

A kutatások erre az időszakra egybehangzóan azt igazolják, hogy alsó tagozaton az Apáczai Kiadó a legfontosabb szereplő (77%), míg felső tagozaton jóval kevésbé (12%). Ennek alakulását az 1. táblázat szemlélteti.

Ennek magyarázata nagy valószínűséggel az alapító, Esztergályos Jenő ezen területen (alsó tagozat) szerzett harmincéves tapasztalata, szakmai felkészültsége, amely a felső tagozatra már nem vihető át, mivel ott más korosztálynak, pedagógiai kihívásoknak kell megfelelni. Amíg a tanítók a formai kivitelre, a közvetített ismeretanyagra és az alkalmazott pedagógiai módszerekre figyelnek jobban, addig a felső tagozaton oktatók a tankönyvek színvonalát helyezik előtérbe (Imre, 2000).

Itt kell megemlítenem a 2013-as adatokat, melyek szerint a hazai tankönyvpiac meghatározó szereplője – a 2006 óta a finn Sanoma-csoporthoz tartozó – Nemzeti Tankönyvkiadó, mely 2013 februárjától a Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó nevet viseli. Övé a piac 30%-a, ezt követi a Mozaik Kiadó 28%-kal, majd az Apáczai Kiadó 22%-kal (Joób – Spirk, 2013).

2013-ban azonban hetedszer is elnyerték az Apáczai Kiadó tankönyvei a kitüntetető Magyar Termék Nagydíjat. A benevezett tankönyveknek mind a hat kategóriájában megítélték e rangos címet, mely védjegy és garancia arra, hogy az Apáczai Kiadó tankönyvei magas színvonalon szolgálták a magyar oktatás ügyét: *„tankönyveink esztétikusak, szemet gyönyörködte-tők, értékes tartalmúak, ezáltal a pedagógusok számára a magas színvonalú oktatást, a diákoknak pedig az élvezetes tanulást teszik lehetővé”* (Esztergályos, 2013).

„Véleményem szerint – általában – a jó tankönyv kiválasztódásához az akkreditáció fenntartása és szigorítása, a terjesztők anyagi érdekeltségén keresztül ható befolyásolásának kiiktatása után az iskolák/pedagógusok tankönyvvásárlással bizonyított szavazása elegendő kel-lene, hogy legyen” (Pál, 2010, p. 29).

	Alsó tagozat (%)		Felső tagozat (%)		1–8. évfolyam (%)
	1999	2008	1999	2008	2014
Apáczai Kiadó	72	71,9	12	10,1	32
Nemzeti Tankönyvkiadó	20	20,2	77	79,7	29
Mozaik Kiadó		2		4,6	12

**1. táblázat: Az Apáczai Kiadó piaci szerepe a hazai tankönyvellátásban
1999-től 2014-ig**

Forrás: 1999-es felmérés alapján: Imre, 2000, Dr. Pál Ilona adatgyűjtése alapján, 2008, és a KELLO-tól kapott adatok alapján, 2014

2.2 Segédkönyvek

A kiadó fő profilja az alapításkor a segédanyagok, tankönyv-kiegészítők voltak. Az idő során természetesen a tankönyvek vették át a főszerepet, de a pedagógusok munkáját segítő segédletek, segédkönyvek továbbra is maradtak a kiadványok között.

A segédkönyv fogalmát az alábbiak szerint találtam meg: „*segédkönyv az a könyv, szöveggyűjtemény, atlasz, munkafüzet, szótár, album, példatár, feladatlap-gyűjtemény stb., amely segítséget nyújt a tanulónak a tankönyv alkalmazásához, illetve a pedagógusnak a nevelő és oktató munkájához*”⁷.

A Kiadó kiadványai közül ide sorolhatók a szemléltetőeszközök, kézikönyvek, felmérőfüzetek, és a minden tanévre kiadott pedagógusnaptárak.

Esztergályos tanár úr is tudta, hogy ismeretanyagunk 72%-át vizuálisan sajátítjuk el, ezért tervezett – a színes, szemet gyönyörködtető tankönyvek mellett – már a kezdetektől szemléltetőeszközöket, táblákat is a kisiskolásoknak. Itt kiemelném a Tanítói betűtartó készletet, mely falra akasztható, és a betűkártyákkal, írásjelekkel segíti a szótag, a szó és a mondat összeállítását az első osztályosok számára. Így a tanulók vizuális, intuíción alapuló képességeit felhasználva lehetőséget kínál kísérletezésre is, a gondolkodást fejlesztve.

A kézikönyveknek egy részét, egy-egy osztálynyi megrendelés után ingyen megkapta a pedagógus. Ugyanakkor az alacsonyabb tankönyvrendelésekhez nem gazdaságos nyomdai példányt előállítani, így azokat a kézikönyveket a kiadó honlapjáról ingyenesen tették elérhetővé; itt és a megrendelőlapon minden kézikönyv évfolyamonkénti bontásban megtalálható.

⁷ 5/1998.MKM rendelet 2§ (1)bek.f) <http://nemzetisegek.hu/etnonet/kodex/tkonyv.htm> [2015.08.10.]

Nagyon érthetően és logikusan egy-egy évfolyamon a tankönyv, munkafüzet és kézikönyv írója azonos személy, ezzel is biztosítva a logikus, egységes és átlátható tankönyvcsaládok megjelenését. Néhány példa: Esztergályosné Földesi Katalin *Kézikönyv Az én ábécém 1. tankönyvcsalád tanításához*; Széplaki Erzsébet *Kézikönyv a Nyelvtan és helyesírás 5. tanításához*. A kézikönyvek tartalmazzak helyi tantervi ajánlást, eltérő részletességgel tanmenetjavaslatot, néhány óravázlatot, a felmérések megoldását, a NAT-ban előírt képességek fejlesztéséhez gyakorlatokat. Ahol kell, hivatkoznak a tankönyv, munkafüzet oldal- és feladatszámára, az interaktív tananyag megfelelő fejezetére. Ugyanakkor, elsősorban a felsőbb évfolyamon, érvényesül a tantárgyi koncentráció elve is.

Külön meg kell említenem az *Óravázlatok és tanítási tervezetek az 1. osztályt tanító nevelők számára* című 2007-es kiadványt, amely a beküldött tanítói pályázatokból válogatott óravázlatokat, tanítási tervezeteket tartalmazza a különböző első osztályos tantárgyaknak megfelelően. „*Valamennyi írás gyakorló tanító saját napi tapasztalatából született, tehát megvalósítható egyéni alkotás, mely – természetesen – magán viseli szerzője egyéniségét, tervezőkészségét, szaktudását, metodikai kultúráját, gyerekekről való tudását, ötletességét, erettségét stb.*” (Szilágyi, 2007, p. 4).

A feladatgyűjtemények a gyakorlást, a felmérőfüzetek széles skálája a számonkérést könnyíti meg a kollégák számára. Természetesen mindkettő a tananyag logikáját követve, arra építve került kidolgozásra.

A 2013/2014-es tanévre kiadott pedagógusnaptár újdonsága, hogy minden hétre egy-egy egyszerű, rövid, de teljes kikapcsolódást biztosító játékot ajánl. Ezekben a naptárakban minden helyet kapott – a kiadó legfrissebb eredményei és tevékenységeinek ismertetése mellett – ami a pedagógusi munkát segítette, megkönnyítette. Így belekerültek a naptár mellett a nevezetesebb világnapok, a tanév rendje, értékelőlap, Magyarország térképe is.

2.3 Folyóiratok

A *Szivarvány heted 7 határon*⁸ című folyóiratban érdekesebbnél érdekesebb történeteket, a természet különlegességeiről szóló rövid cikkeket, kreatív ötleteket olvashattak a diákok. Mindez színes, változatos külsőbe „csomagolva” évente 10 alkalommal (havonta) jelent meg, elsősorban az alsó évfolyamos tanulók számára. Rendszeres mellékletei: A/3-as méretű, kétoldalas színes poszter és fekete-fehér nyomású versenyfüzet volt. Alkalmanként egyéb színes melléklettel is kiegészítették, mint ahogy a 2014. januári számban egy A/2-es színes, kétolda-

⁸ <http://szivarvanyujsg.tudastar.com/tanitoknak/szivarvany> [2014.09.28.]

las falinaptár volt. Az újság teljesen közvetlen és interaktív volt: a szerkesztő köszöntötte minden alkalommal az olvasókat, ezután következtek az információk az adott hónap jeles napjairól, és a horoszkóp sem maradhatott el.

A versenyek az 1–4. évfolyamos diákoknak több síkon zajlottak: egyrészt papír alapon lehetett beküldeni, másrészt interneten, a honlapon⁹ keresztül. Minden hónapban ajándékkönyvet sorsoltak a születésnapos megrendelők, a rejtvényfejtők és az újságban található szelvények beküldői között. Folyamatosan motiválták a diákokat az olvasásra, tanulásra, aktív közreműködésre. A versenyek országos döntőit minden év március, április, május hónapokban folyamatosan szervezték meg a budapesti székházban. Elmondható, hogy ez a folyóirat, miközben szórakoztatott, bővítette az ismereteket, értéket közvetített, a tanulásra, a kihívások leküzdésére ösztönzött.

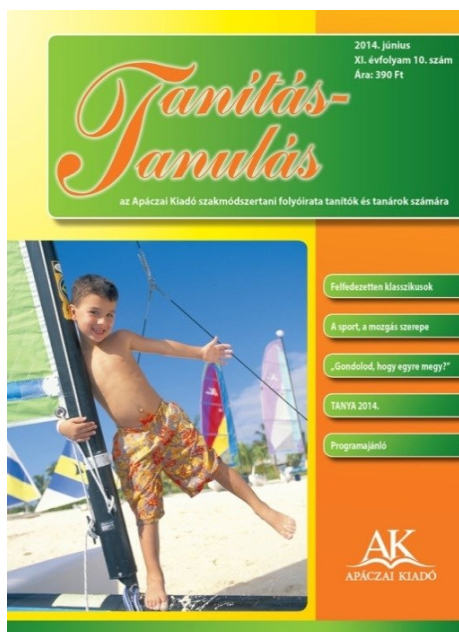
A kiadó szakmódszertani folyóirata a Tanítás – Tanulás¹⁰, néhány évvel később jelent meg mint az előző folyóirat, de színvonalában, értékrendjében annak megfelelően, közvetlenül szól a tanító és tanár kollégákhoz. Az Apáczai Kiadó tankönyvszerzői, valamint gyakorló pedagógusok írtak pedagógusoknak, az őket érintő és érdeklő témákban, melyek adott esetben cikksorozattá nőttek ki magukat. Kivehető mellékletként voltak óravázlatok minden számban, valamint műsorajánlók, ötletek az egyes ünnepekhez, vagy akár a napközis, szakköri foglalkozásokhoz. Az újság folyamatos tájékoztatást nyújtott a kiadó által meghirdetett pályázatokról, eseményekről, továbbképzésekről is.

A kor kihívásainak megfelelően minden hónapban a lapban közölt cikkekből, írásokból a kiadó honlapjára is tettek fel néhányat.

Természetesen egyik folyóiratnál sem maradhattak el a rendeléshez kapcsolódó kedvezmények és extra ajándékok, a kiadó ars poeticájában (annak hármass pontjában) megfogalmazottaknak megfelelően.

⁹ www.apaczai.tudastar.com

¹⁰ <http://szivarvanyujsg.tudastar.com/tanitas-tanulas-magazin-111006143701>

1. kép: Tanítás - Tanulás folyóirat
2014. júniusi szám címlapja

2. kép: Szivárvány folyóirat
2011. májusi szám címlap

3. A kiadó internetes világa

A világ változik! Ezt mindannyian érzékeljük, az élet felgyorsult, a számítástechnika mindennapi felhasználása egyre mélyebben érinti az oktatást, így a tanítók tevékenységét is.

Az Apáczai Kiadó ezt felismerve honlapja¹¹ mellett több internetes felületen segítette a pedagógusok tevékenységét, információforrást biztosított.

Az Apáczai Tudástár¹² egy olyan komplex, egyedi oktatási keretrendszer, amely kulcsra-kész megoldást biztosított a tananyagok központi tárolására, azok egyszerű elérhetőségére, módosíthatóságára, illetve bővítésére. Ezen kívül felkínálta a tanítók és diákok közötti kapcsolattartást, információcserét az egységes és bárki által könnyen kezelhető felületen. Mindehhez csak egy regisztráció volt szükséges, mely által a tanító/tanár saját virtuális osztályt alakíthatott ki, és megoszthatta tananyagát, feladatait közösségével. A weblap további funkciói között szerepelt: az E-tananyagok, E-tankönyvek, élményanyagok, rövid videofilmek, zenei segédanyagok, on-line interaktív tábla. Itt lehetett a korábban említett internetes tanulmányi verseny feladataihoz hozzájutni.

Az Apáczai Kocka¹³ egy feladatkészítő szoftver, melynek segítségével a kollégák tananyagokat, játékos gyakorlófeladatokat hozhattak létre, ezekkel támogatva a tananyag elsajátí-

¹¹ www.apaczai.hu [2014. 10.15.]

¹² apaczai.tudastar.com [2014.10.15.]

¹³ kocka.apaczai.hu [2014.10.15.]

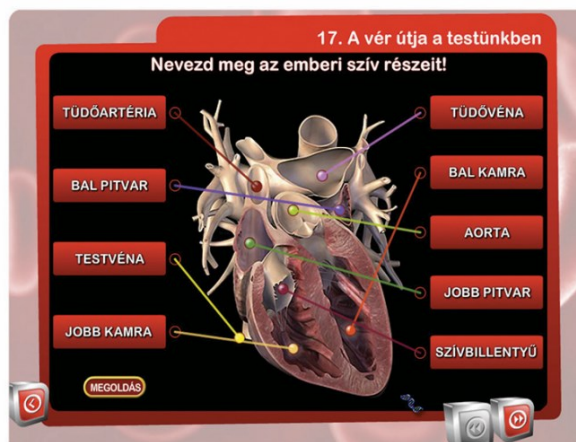
tását, elmélyítését, az ismeretek begyakorlását. A fejlesztés során fontos szempont volt, hogy ezek a feladatsorok a későbbiekben digitálisan és papír alapon is elérhetőek legyenek. A cél az volt, hogy a szakmai követelményeknek megfelelő, magas minőségű, a pedagógus számára könnyen használható termék szülessen. 2012-ben e termékéért is átvehette a kiadó a Magyar Termék Nagydíjat.

Az Apáczai feleltető¹⁴ rendszer a tankönyvek fejezeteit követve on-line, előre szerkesztett kérdéssorokat bocsátott rendelkezésre, melyeket szabadon kiegészíthetett, vagy éppen törölhetett a felhasználó. A kérdéssorok kitöltését követően azonnali információt kapott a pedagógus, még a dolgozatjavítástól is megkímélte magát.

Magicbook¹⁵ termékével a kiadó arra próbált felkészülni, hogy a jövőben – de már napjainkban is – a virtuális világ kerül előtérbe. Olyan digitális könyveket kívánt létrehozni, amelyek a jövőben akár teljes értékűen kiválthatják a papír alapú kiadványokat. A rendszer alkalmas volt a modern táblagépes óravezetésre, a gyors és minden tanulót egyedileg mérő értékelésre, a jutalomrendszerre, amelyből osztályzat is születhet, valamint az egyéni tartalmak rögzítésére (3. és 4. kép).

3. kép: Biológia tananyag
Apáczai Tudástár

4. kép: Földrajz tananyag,
Apáczai Tudástár¹⁶

¹⁴ felelteto.apaczai.hu [2014.10.15.]

¹⁵ www.magicbook.hu [2014.10.15.]

¹⁶ apaczai.tudastar.com [2014.10.15.]

4. Képzések

2004-re datálható a kiadónál a tanárképzések indításának gondolata. Három nagy csoport volt külön választható: TÁMOP-os továbbképzések, Tanítók Apáczai Nyári Akadémiája (TANYA)¹⁷ és a kinti bemutató tanítások.

Az akkreditált pedagógus-továbbképzési programokat folyamatosan hirdették a honlapon, a taneszközajánlókbán, valamint a pedagógusnapárban is. A képzések mindig a legkorszerűbb ismereteket és módszereket igyekeztek közvetíteni a pedagógusok számára. A választásnál nem utolsó szempont volt, hogy elvégzésükkel a hétéves ciklusban szükséges pontok is begyűjthetők voltak, továbbá a 30 vagy 60 órás képzések jól hasznosíthatók voltak a köznevelés tartalmi modernizációját elősegítő pályázati programok megvalósításában is.

A bemutató tanítást vagy a tankönyv szerzője tartotta, vagy az, aki abból tanította az adott tanulócsoportot. Az ügyvezető elvárása mindig az volt, hogy a résztvevő pedagógusok között másik iskolából is legyenek, akik az itt hallott és begyűjtött tapasztalatokat továbbviszik, átadják.

4.1 Tanítók Apáczai Nyári Akadémiája

A kiadó 15 éven át (1998–2013) minden év júniusában a tanévet záró hét utáni héten rendezte meg a Tanítók Apáczai Nyári Akadémiája továbbképzését. Ez az intenzív, hatnapos képzés nemcsak szakmai megújulást adott, hanem a szabadidő aktív eltöltésére, tartalmas szórakozásra is lehetőséget biztosított.

A délelőttök során a gyakorlaton volt a hangsúly. A tankönyvszerzők, szakértő munkatársak a taneszközök módszertani hátterét és a gyakorlatban való alkalmazását mutatták be. Itt nyílt lehetőség az interaktív tananyagok és az új, innovatív módszerek kipróbálására is.

Délutánonként olyan rangos előadókat lehetett meghallgatni, mint prof. dr. Bagdy Emőke klinikai szakpszichológus, pszichoterapeuta, szupervizor; prof. dr. Czeizel Endre orvos genetikus, az orvostudományok akadémiai doktora; dr. Vass Vilmos az ELTE PPK Oktatáselméleti tanszék oktatója és még sorolhatnám.

Az estéket, változatos helyszíneken közös programokkal, vacsorával töltötték a résztvevők.

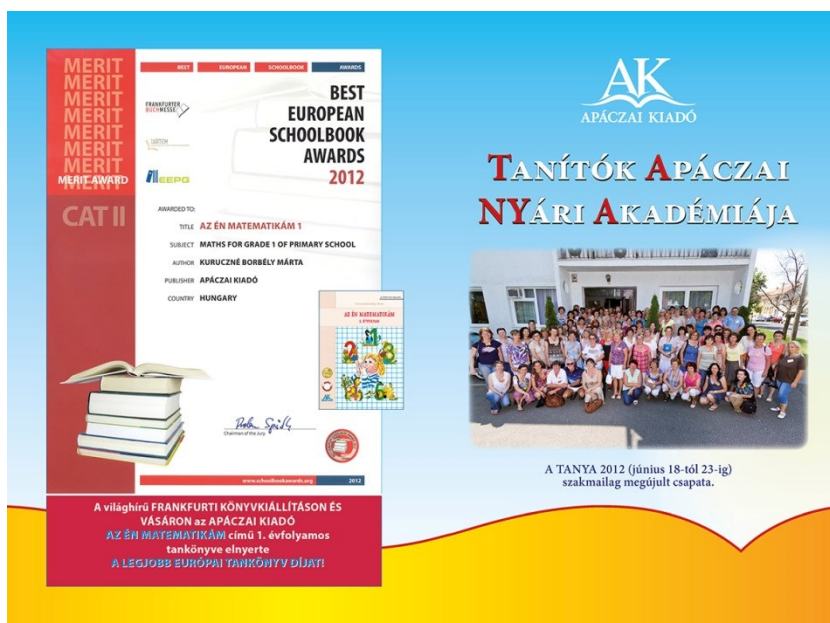
¹⁷ 2014 nyarán már nem került megrendezésre.

A hallgatók itt olyan egyedülálló továbbképzés részesei lehettek, mely nemcsak szakmai megújulást biztosított, hanem a látókör bővítésével új kapcsolatokra is szert tehetek a kellemes, jól megszervezett szabadidős programok során (5. és 6. kép).

5. kép: TANYA 2013. évi programfüzet.

A programfüzet borítója [2014.10.20.]

6. kép: TANYA 2012. évi programfüzet.

A programfüzetének borítója [2014.10.20.]

5. Alapított díjak, pályázatok

A kiadó alapítója, Esztergályos Jenő mindig is nagy tisztelettel és elismeréssel beszélt pedagógus kollégáiról. A kiadó néhány éves működése után már érlelődött a gondolat, hogy ennek megfelelő módon és körülmények között hangot is adjon. Ahogy a kiadó robbanásszerűen megjelent az oktatási rendszerben, folyamatosan jöttek a lehetőségek és az ötletek ennek megvalósítási formáira, a pályázatokra, díjakra.

5.1 *Ki lesz az év legjobb tanítója?*

Ez az országos tanítási versenypályázat a végzős tanítóképzős hallgatókat célozta meg, azzal a nem titkolt szándékkal, hogy a háromlépcsős verseny során kiválasztódjon az az egy-egy tanítójelölt, akit az elbírálók szakmailag, didaktikailag, módszertanilag a legkiválóbbnak tartanak. A három tantárgy kategóriájában (magyar, matematika és környezetismeret), nem kis munkával elnyert díj nemcsak a pályázó hallgatót, hanem a szakvezetőt is megillette. A bírálatot a kiadó szerzői és a szakreferensek végezték, a döntő helyszínén pedig a szakma jeles képviselői, tanszakvezetők, gyakorló szakvezető tanítók értékelték a versenyzők helytállását.

A kiadó így járult hozzá a végzős tanító jelöltek módszertani kultúrájának tudatos ápolásához és fejlesztéséhez.

5.2 *GENIUS Apáczai Diploma Díj*

Ezt a Díjat a 2000-es évek elején az ügyvezető igazgató, Esztergályos Jenő az Apáczai Csere János Alapítványon keresztül hívta életre, azon gyakorló pedagógusok számára, akik a tanítást, nevelést élethivatásuknak tekintik.

A díj elnyerésének tíz pontba szedett feltételei egyértelműen a tisztességre, szeretetbe ágyazott hazaszeretetre való nevelést helyezik előtérbe, szem előtt tartva a gyermek érdekeit, a legcélravezetőbb módszerek, szakmai kompetenciák alkalmazásával. Az értékelési szempontok közül kiemelendő a 6. és 7. pont: *Oktatási és nevelési gyakorlatában a gyermekek érdekeit tartja elsődlegesnek. Szaktárgyait a legcélravezetőbb módszerekkel tanítja tanulóinak.*

Ezzel a díjjal inkább a tapasztalt, már legalább 20 éve tanítói, tanári pályán lévő kollégákat kívánta a kiadó motiválni további sikereikhez, amint azt a 9. értékelési szempont mutatja: *A Genius Apáczai Diploma Díjra az a pedagógus (tanító, tanár, gyakorlóiskolai szakvezető, igazgató) terjeszthető fel, aki legalább 20 éves tanítási gyakorlattal rendelkezik.*

A szakmai életpálya bemutatásán túl szükséges volt ajánlás, javaslat, értékelés csatolása is a pályázathoz, melyeket az adott iskola igazgatója, tantestülete vagy akár a község polgármestere is írhatott. Méltán nevezték a Pedagógusok Kossuth-díjának.

5.3 COMENIUS Diploma Díj

Az alapítvány e díj által szerette volna erkölcsi és anyagai elismerését kifejezni a szakértők és szaktanácsadók számára azért a segítőkész hozzáállásért, amelyet az apáczaik tankönyvekkel dolgozó pedagógusok minőségi munkájának fejlesztéséért tettek. Ezáltal hozzájárultak a nevelés-oktatás hatékonyságának fokozásához. Szintén javaslat útján volt elnyerhető, melyet tankönyvszerző, területi szakreferens, a megyei Pedagógiai Intézet, általános iskola, középiskola tehetett. Ennek feltételei közül kiemelném a mentori tevékenységet, a kiadó szakmai, módszertani munkájában való aktív részvételt.

5.4 „ZENIT” 41 Apáczaik Diploma Díj

Az Esztergályos Zsolt emlékére létrehozott díj azoknak volt odaítélhető, akik 41 éves korukig kiemelkedtek pedagógusi szorgalmukkal, kitartásukkal, igényes munkájukkal, valamint eredményesen tevékenykedtek a tankönyvkiadás területén. A feltételek a Genius Díjhoz hasonlóan tíz pontba voltak szedve, és ezt a díjat is ajánlás útján lehetett elnyerni.

A díj azon kollégák megbecsülését fejezte ki, akik munkájukat Esztergályos Zsolt ügyvezető emlékéhez méltóan végezték: kellő megfontoltsággal, okosan, célratorően, felelősséggel, jóindulattal, a másikat soha meg nem bántva, a gyermekek iránti elkötelezettséggel. Megbecsülése azoknak, akiknek életvitelük: „szeretni annyit, mint felelősséget vállalni” (Esztergályos, 2006).

5.5 Így dolgoztam az Apáczaik Kiadó könyveivel

A legkorábban megjelent és 2014-ig élő pályázata a Kiadónak az *Így dolgoztam az Apáczaik Kiadó könyveivel* című volt. Ebben a pályázatban a tankönyvet használó pedagógus írhatta meg tapasztalatait, értékelését, elemzését, bírálatát egy-egy kiadványról. Ezekre a tankönyvíró válaszolt, és amennyiben szükségesnek ítélték, végre is hajtották a módosításokat a kiadványon. Az értékelési javaslatokkal a könyvek színvonala emelkedett, mindinkább felhasználóbaráttá váltak, megkönnyítve ezzel az oktatói munkát is. Ezzel, úgy is mondhatjuk, mindenki jól járt: díjazásban részesült a bíráló pedagógus és a tankönyvíró, valamint a kiadvány szakmaiságának növekedésével a kiadó is.

Láthatjuk, hogy a szakma minden szegmensében igyekezett a kiadó megkülönböztetett figyelmet fordítani a kiemelkedő munkát végző kollégákra. Legyen az kezdő tanító, gyakorlott pedagógus vagy már oktatási szakértő, szaktanácsadó. Minden évben a díjátadók helyszíne a méltó környezetet biztosító budapesti központ díszterme volt. Itt a díjkiosztón ünnepélyes keretek között vehették át a pályázók nyereményeiket (7. és 8. kép).

7. kép: 2014-ben átadott „ZENIT 41” oklevél

8. kép: 2014-ben átadott Apáczai Tanítási Verseny I. helyezettjének oklevél másolata

Összegzés

Elmondhatom, hogy a kiadó, megfelelően a kor kihívásainak, a technikai fejlődéseket a pedagógusok igényeit és elvárásait szem előtt tartva működött, maradt fenn a több mint száz tankönyvkiadó közül egészen a 2014. év májusáig. Mindez a kiadó alapítója és ügyvezetője, Esztergályos Jenő által elvárt és megkövetelt szakmai tudásnak, pedagógiai elhivatottságnak, gyermekközpontú és pedagógusközpontú gondolkodásnak köszönhető. Külön büszkeséggel tölt el, hogy e munkának az alapítás utáni években én is részese lehettem, és együtt dolgozhattam a „Tanár Úrral”.

Véleményem szerint az Apáczai Kiadó közel 25 éves fennállása során az adott oktatáspolitikának megfelelően, de a pedagógushivatás szolgálatában állva tevékenykedett. Fáradságot nem kímélve támogatta a pedagógusokat, kiemelve a szakma legjobbjait, ezáltal az egyes intézmények szakmai fejlődését is.

BIBLIOGRÁFIA

- Dr. Szilágyi Imréné (2007). *Óravázlatok és tanítási tervezetek az 1.osztályt tanító nevelők számára*. Bevezető gondolatok. Celldömölk: Apáczai Kiadó.
- Esztergályos Jenő (2013). 2014/2015 *Az Apáczai Kiadó Tankönyv – és taneszközajánlata alsó tagozat*. Köszöntő. Celldömölk: Apáczai Kiadó.
- Esztergályos Jenő (2014). 2014/2015 *Az Apáczai Kiadó Tankönyv – és taneszközajánlata alsó tagozat*. Celldömölk: Apáczai Kiadó.
- Imre Anna (2000). Tankönyvválasztás, tankönyvhasználat az általános iskolákban. *Educatio*, 2000/III. pp. 444–459. [online] http://www.hier.iif.hu/hu/educatio_reszletes.php?id=23 [2014. október. 3.]
- Joób Sándor és Spirk József (2013). *Az állam belép a 14 milliárdos tankönyvpiacra*. [online] http://index.hu/belfold/2013/08/09/az_allam_belep_a_tankonyvpiacra/ [2013. augusztus. 09.]
- Karlovitcz János Tibor (2001). *Tankönyv – elmélet és gyakorlat*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Pál Ilona (2010). *Könyvpiaci / Tankönyvpiaci helyzet vizsgálata, javaslatok a felmerült problémák kezelésére*. [online] http://www.nefmi.gov.hu/letolt/kozokt/tankonyvkutatasok/pal_ilona_tanulmany_100504.pdf [2014. szeptember. 28.]

Varga László (2012): Generációk közötti tanulás. In: *Disszeminációs füzetek 39*. Budapest: Tempus Közalapítvány. pp. 5 – 16.

FÜLÖP, ORSOLYA
IN MEMORIAM APÁCZAI KIADÓ

Education policy is subject to changes from time to time that may divert the knowledge of teachers and instructors towards other directions. After the changing of the system in Hungary more and more textbook publishers appeared, one of them was the Apáczai Publisher. In my opinion it supported education in such a complex way that it could perfectly serve the growing generations and their pedagogues according to the relevant education system. As a result the publisher provided the continuous innovative improvement of the person and the institution that was aimed at. In my study I would like to show a comprehensive view of the Publisher's activity based on facts. Among the Hungarian publishers this was the only one that was working as a Hungarian private company until May 2014. However the first school year has passed 'without Apáczai Publisher' and the market of school-books has changed radically its textbook writers and colleagues are still present and play an important role in the work of the Education Authority.